

CÜMLEDE ANLAM

Cümle:Kendi içinde anlam ve yargı bütünlüğü taşıyan dilbilgisi kurallarına uyan söz dizimine cümle denir.

Bu tanıma göre, cümlenin iki temeli vardır : Anlam ve yargı.

Anlam, vurgulamak istediğimiz konuyu anlamca uygun kelimelerle oluşturduğumuz mesajdır

Yargı ise anlam bütünlüğüne ulaşmış cümleden çıkardığımız sonuç, demektir. Cümle bir gereksim sonucu söylenir.

Cümleyi söyleyen kişi, içinde bulunduğu duruma uygun kelimeleri seçer. Seçtiği kelimeler, o insanın duygularını, düşüncelerini heyecanını, öfkesini... yansıtır. İşte Cümlede anlam dediğimiz olay, cümleyi söyleyen kişinin konumunu kavrayabilmektir.

●Yükleme en yakın olan sözcüğün de vurgulu olduğunu asla hatırımızdan çıkarmamalıyız. Vurgu anlamın nerede odaklandığını gösterir.

ÖRNEK

Çocuklar çantalarını çadırda bırakmışlar. (çadırda-vurgulu)

Çadırda çocuklar çantalarını bırakmışlar. (çantalarını-vurgulu)

Bir bahar akşamı rastladım size (devrik cümle, vurgu size sözcüğünde)

NESNEL YARGI (OBJEKTİF YARGI VEYA OBJEKTİFLİK YA DA KANITLANABİLİRLİK)

Doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanabilen, kişiden kişiye değişmeyen yargılardır.

▲"Türkçede yirmi beş harf vardır." cümlesi yanlıştır, ama nesnel bir yargıdır; çünkü yanlış olduğunu kanıtlayabiliriz.

▲"Türkiye'nin en yüksek dağı Ağrı Dağı'dır." cümlesi de nesnel, doğruluğu kanıtlanabilir.

▲"Bu hikâyede öksüz bir çocuğun yaşadıkları anlatılıyor." cümlesi de nesnel, hikâyeyi okuyarak doğruluğunu veya yanlışlığını kanıtlayabiliriz.

▲Ozanımız bu şiirinde hayatı merdivene benzetmiştir."

▲"Akdeniz'in tuzluluk oranı Karadeniz'e göre yüksektir."

▲Necip Fazıl Kısakürek, 25 Mayıs 1983'te İstanbul'da öldü

▲ Türkiye'nin nüfusu her yıl %2 oranında artmaktadır.

▲Büyük kentlerin kenar mahallelerinde gece kondulaşma her yıl biraz daha artmaktadır.

▲ Tarık Buğra, romanlarında daha çok hikaye bileşik zamanını kullanmıştır.

▲Cahit Sıtkı'nın Otuz Beş Yaş şiirinde teşbih ve istiareler bol bol kullanılmıştır

ÖZNEL YARGI (SUBJEKTİF YARGI VEYA SUBJEKTİFLİK)

Doğruluğu ya da yanlışlığı kanıtlanamayan, kişiden kişiye değişen yargılardır.

➤"Kuşların en güzeli kanaryadır." Bu cümlede en güzel sözleri öznel ifade eder; çünkü güzellik kişiden kişiye değişir. Bir başkasına göre en güzel kuş, bülbül ya da güvercin olabilir.

➤"Okumamak en kötü hastalıktır." Bu cümlede de en kötü sözü öznel bildirir. Bu görüş, kişiden kişiye değişebilir.

➤"Ömer Seyfettin, hikâyelerinde etkileyici bir dil kullanmıştır." cümlesinde etkileyici sözcüğü öznel anlatır.

➤"Tiyatro bir toplumun en önemli eğitim kurumudur."

➤"Zavallı insanlar bu kurak yerlerde yaşıyorlar."

➤En güzel hikâyeler bu yıllar arasında yazılmıştır.(Kime göre güzel ölçü ne?)

➤ Steinbeck eşsiz hikâyeler yazmış bir sanatçıdır. (Bazılarına göre eşsiz olmayabilir.)

➤Halit Ziya gibi büyük bir romancının yarın okunacağını sanmıyorum. (Bu görüşe herkes katılmayabilir.)

NEDEN-SONUÇ İLİŞKİSİ BULUNAN CÜMLELER(NEDEN –SONUÇ CÜMLESİ)

Neden-sonuç ilişkisi bulunan cümleler iki bölümden oluşur. Birinci bölüm neden (sebebe), ikinci bölüm ise sonuç bildirir.

Böyle sorularda, eylemin hangi nedenle gerçekleştiğine dikkat etmek yeterlidir. Neden-sonuç ilişkisi daha çok, için, üzere, -den (-dan), diye, çünkü, ile (-le-la) vb. gibi edatlarla sağlanır.

◆Bugün hidrellez olduğu için öğleden sonra okul tatil edildi.

◆Kanunları koyanlar da çok kez budala, ya da eşitlik korkusuyla haksızlığa düşen kimselerdir.

◆ İnsan tabiatının yetersizliği yüzünden, hiçbir şeyi yalın ve duru halinde tutamaz.

Neden-sonuç sorularının ikinci biçimi, iki cümle arasındaki ilişkidir. Böyle sorularda bir cümle, kendisinden önce veya sonra gelen cümlenin nedeni olur.

◆ Fransa'ya ne kadar kızsam da Paris'e kötü gözle bakamam. Çocukluğumdan beri yüreğim ona bağlıdır.

(İkinci cümle neden, birinci cümle sonuçtur.)

◆Ne sen gelin oldun ne ben güveyi.

Onun için açık gider gözüm

(Birinci dize neden, ikinci dize sonuçtur.)

AMAÇ ANLAMI TAŞIYAN CÜMLELER(AMAÇ-SONUÇ CÜMLESİ)

Amaç anlamı taşıyan cümlelerde, eylemin hangi amaca bağlı olarak gerçekleştiği vurgulanır. Neden-sonuç cümlelerinde olduğu gibi bunlarda da için, üzere, diye vb. edatlardan yararlanır.

- Biz, şimdi arasında nice mesafeler bulunan iki uçurumda birbirlerine seslerini duyurmak için didinen iki genciz.
 - Bütün bu sıkıntılara sınavı kazanalım diye katlandık.
 - Bildiklerimizi açıklamak üzere buraya gelmiş bulunuyorum.
- ⇒⇒⇒**UYARI:** İçin edatı "-mak/-mek için" biçiminde kullanılırsa neden sonuç ilişkisi değil amaç sonuç ilişkisi kurar.
- Evde kitap okuyamadığı için kütüphaneye gitti. (amaç-sonuç)

KARŞIT DURUMLARI VEREN CÜMLELER(ZIT ANLAMLILIK CÜMLELER)

Anlamca birbirinin zıttı olan sözcüklerin kullanılmasıyla kurulan cümlelerdir. Bu durum, iki cümle arasında da söz konusu olabilir. Önemli olan, karşıt anlamlı sözcüklerin, kullanıldığı bu cümlelerde sözcüklerin kazandığı anlamın iyi belirlenmesidir. Karşıt durumların birlikte verilmesi, anlatılan durum veya eserin iki yönünün de gösterilmesini sağlar ve anlatımdaki tekdüzeliği giderir.

- Dostunuzu, bir gün kendisinden nefret edecekmiş gibi sevin; ondan bir gün kendisini sevecekmiş gibi nefret edin.
 - Bugün sevindiğim şeye, yarın üzülebilirim.
- ⇒⇒⇒**UYARI:** Karşıtlık ile olumsuzluk birbirinden farklı kavramlardır. Bu nedenle bir sözcüğün olumsuzluğu ile olumlusu arasında zıtlık yoktur. Çünkü zıtlık, farklı iki sözcük arasında olur:
- Merdivenden iniyordu.
- Merdivenden inmiyordu. (olumsuz)
- Merdivenden çıkıyordu. (karşıt)

BİR KOŞULA BAĞLI CÜMLELER (KOŞUL CÜMLESİ)

Şartlı (koşullu) cümleler: Birinin gerçekleşmesi diğerinin gerçekleşmesi koşuluna bağlı cümlelerdir. Koşullu cümlelerde birinci bölüm koşul (şart), ikinci bölüm de o koşula bağlı olarak ortaya çıkan sonuçtur. Koşul anlamı –se (sa), ise ve bazı zarf fiil ekleriyle –(dıkça, -dikçe) sağlanır.

- Yağmurdan sonra sokaklar ortadan kalkmıyorsa; / O şehirden öç almanın vakti gelmiş demektir.
 - Beni ararsa, kendisiyle görüşürüz.
 - Ne demek istediğimi, bu şiirleri okursa anlar.
 - Seni gördükçe, babanı hatırlıyorum.
 - Güldükçe güller açılır, ağladıkça inciler saçılır.
- ⇒⇒⇒**UYARI:1)** Cümleye istek, dilek anlamı katan –se, -sa ile, koşul anlamı veren –se, -sa'yı karıştırmayalım. Dilek cümlelerinde, -se, -sa almasına rağmen, koşul anlamı yoktur:
- Otobüsle gelmeseydi de trenle gelse.
- 2)** Bazı cümlelerde de koşul gerçekleşse bile cevap gerçekleşmez.
- Erken yatsa da uyuyamaz.
- Hızlı koşsa da yetişemez.

KARŞILAŞTIRMA BİLDİREN CÜMLELER (KARŞILAŞTIRMA CÜMLESİ)

Karşılaştırma, iki birim, iki nesne, iki kişi arasında yapılan bir kıyaslamadır. Karşılaştırmanın gerçekleşmesi bir değer yargısı veya bir ölçünün ortaya konmasına bağlıdır. Karşılaştırma; benzerlik, farklılık, üstünlük gibi değişik durumları ifade etmek amacıyla yapılır. Bunun için benzetme edatları, karşılaştırma edatları kullanılır.

- ☞ Bundan daha tembel birini bulamadın mı?
- ☞ Bu çalışmayla daha iyi bir puan alabilirdin.
- ☞ Sıhhatim düne göre hayli iyi.
- ☞ Tiyatro da sinema kadar etkili bir sanattır.
- ☞ Bu olaya hiçbiriniz benim kadar sevinemezsiniz.
- ☞ Doğu Anadolu'nun kışı Akdeniz Bölgesi'ne göre daha çetin geçer.
- ☞ Yahya Kemal de Necip Fazıl da şiirlerinde ölüm temasına çok yer vermiştir.

DOĞRUDAN ANLATIM

Herhangi bir konuda bir kişinin görüş ve düşünceleri hiçbir değişikliğe uğratılmadan verilir. Bu cümle genellikle tırnak içinde gösterilir. Birine ait sözü olduğu gibi aktarmaya doğrudan anlatım denir.

- ◆ Mevlana: "Balığa sudan başkası azaptır." demiş.
- ◆ "Sağlam fikirlerden, kuvvetli hareketler doğar." demiş, Shakespeare.
- ⇒ ⇒ ⇒ Yukarıdaki cümlelere dikkat ettiyseniz Mevlana ve Shakespeare'in sözleri olduğu gibi aktarılmıştır.
- ◆ Çiçero'nun "Bir yerde yaşam varsa orada umut da vardır." sözü çok hoşuma gider.
- ◆ Kadın, arkadaşının kulağına eğilerek: "Birazdan kalkalım mı?" diye fısıldadı.
- ◆ Bu konuda atalarımız: "Cesurun bakışı, korkağın kılıcından keskindir." der.
- ◆ Deskartes'in: "Düşünüyorum öyleyse varım." sözü çok ünlüdür.

DOLAYLI ANLATIM

Bir kişinin sözünün söylendiği biçimde değil de, bazı değişiklikler yapılarak aktarıldığı cümlelerdir. Birine ait sözün anlamını değiştirmeden sadece yüklemdeki kipi değiştirerek söylemeye dolaylı anlatım denir.

- ◆ Mevlana balık için sudan başkasının azap olduğunu söylemiş.
- ◆ Shakespeare, sağlam fikirlerden, kuvvetli hareketlerin doğduğunu söyler.
- ◆ Onunla bir daha konuşmayacağını söyledi.
- ◆ Bernard Shaw, düşünmenin ruhun kendisiyle konuşması olduğunu söyledi.
- ◆ Doktor, babama ilaçları mutlaka içmesi gerektiğini tembih etti.
- ◆ Yazar, sanatçı olunabilmek için çok çalışılması gerektiğini vurguladı.

MECAZİ ANLATIM (MECAZ ANLAMLI CÜMLELER)

"Bir sözün kendi anlamının dışında" kullanılmasıdır. Böyle anlatımlarda bir sözcük (deyimlerde birden fazla) mecaz boyutu kazanır. Mecazi anlatımda ise, cümle bütünüyle mecaz anlamı kazanmış olur. Bu anlatımının en güzel örneklerini atasözlerinde ve deyimlerde buluruz. Atasözlerinin büyük bir bölümü, mecazlı ve kinayeli anlatıma dayanır.

□ Pazarda eşeğin kuyruğunu kesme, / Kimi uzun, kimi kısa der, demişler.

(Bu sözde, anlatılan olayın eşekle de kuyrukla da ilgisi yoktur. Kinaye yoluyla, gizli yapman gereken bir işi herkesin ortasında yaparsan, istediğin sonucu alamazsın, denilmek isteniyor.)

□ Eceli gelen karga, kırılacak dala konar.

□ Eşeği düğüne çağırmışlar, "ya odun eksik ya su." demiş

□ Kismetsiz köpek, sabaha kadar uyuya kalır.

DUYU ORGANLARIYLA ANLATIMI İÇEREN CÜMLELER

Somut anlamlı her sözcük, beş duyu organımızdan birine yöneliktir. Somut bir nesneyi duyarız, görürüz... Bazı cümlelerde, duyu organlarından biri veya birkaçıyla yapılan anlatım ön plana çıkar. Bu tür cümlelerde anlatımın yoğunlaştığı duyu organının özellikleri ağırlık kazanır. Bu, o duyu organı aracılığıyla yapılan bir anlatımdır. Böyle sorularda, sözcüklerin hangi duyu organının ilgi alanına girdiğini iyi belirlemek gerekir.

- ✦ Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu (işitme)
- ✦ Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi (görme)
- ✦ Geç fark ettim taşın sert olduğunu (dokunma)
- ✦ Dilimde engin denizlerin taze tuzu (tatma)
- ✦ Çiçekler, burcu burcu bir sabahı müjdeliyor. (koklama)
- ✦ Bu çitirtiyi çıkaran küçük bir tavşandı. (duyma-görme)

◆◆◆◆ ANLAM YÖNÜNDEN DİĞER CÜMLELER ◆◆◆◆

1) SEZGİ, TAHMİN CÜMLELERİ

Sezgi, bir olayı olmadan önce, olacağını hissetmek demektir. Bu, daha çok insanın içine doğan bir duygudur. Bu olayların akışından hareketle sonucu görebilmek şeklinde de olabilir.

- ☑ Bu konuşmalardan sonra benden bir şey isteyeceğini anlamıştım.
- ☑ Öğretmen olacağım içime doğmuştu.
- ☑ İçten pazarlıklı biri olduğunu konuşmalarından anlamıştım.
- ☑ Duyarlı biri olmadığını ben önceden fark etmiştim.

2) ÖN YARGI CÜMLELERİ

Bir kimse veya şeyle ilgili olarak belirli olay veya görüntülere dayanarak önceden verilen, düşünülen olumlu veya olumsuz yargı (peşin hüküm)

- Bu roman Peyami Safa'nın ise güzeldir.
- O, bu konuda doğru haber yazmaz.
- Piyasada çok gazete var, yeni bir gazetenin okuyucu bulacağını sanmıyorum.
- Bu takım bu sene kesin şampiyon olacak.
- Bu filmin uluslararası bir ödül alması bence bir hayal.
- Bu oyuncularla bu takım maçı kazanamaz.
- O, bu konuda doğru karar veremez.
- Hangi konuda yazarsa yazsın başarılı olamaz.
- Bu dükkâna müşteri bulamazsın.

3) EŞİTLİK ANLAMLI TAŞIYAN CÜMLELER

Eşitlik, bir şeyin hak geçmeyecek şekilde bölüştürülmesi, paylaşması; bir bütünden herkesin aynı oranda pay alması demektir.

- Cebimdeki 100 liranın 50 lirasını ona verdim.
- Ekmeği tam ortasından bölerek yarısını kardeşime verdim.
- Bu şirketteki ortaklığımız yarı yarıyadır.

4) VARSAYIM CÜMLESİ

Bazı cümlelerde, gerçekte olmadığı halde varmış gibi kabul edilen durumlar anlatılabilir. Böyle anlamlar taşıyan cümlelere varsayım cümleleri denir. Varsayım anlamı, diyelim ki, farz edelim, tut ki, turalım, kabul edelim gibi sözcüklerle sağlanır.

- Diyelim ki, günlerden bir nisan akşamıdır.
- Turalım iki elim kanda imiş hani kerem?
- Farz edelim, onu yakaladın, ne yapacaksın?
- Böyle olduğunu kabul edelim, sonra ne yapacaksın?

5) OLASILIK CÜMLESİ

Olasılık (ihtimal) anlamı taşıyan cümleler belki, sanıyorum, -ebilmek, zannederim gibi kelimeler ile kurulur. Bu cümleler olumlu veya olumsuz olabilir; en önemli nokta, bu cümlelerin kesinlik anlamı taşımamalarıdır.

- Akşama size gelebilirim.
- Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın.
- Sanıyorum o kitap Necip Fazıl'ındı.
- Bel bağladığım tepelerden gün doğmayabilir bir daha.
- Sanırım onu yarın görebilirim.
- Belki bu yaz Almanya'ya gideriz.
- Galiba hafta sonu size geleceğiz

6) YAKINMA CÜMLESİ

Yakınma, iki boyutlu bir olaydır. Birincisi: olmuş bitmiş ama insanı pişman edecek şekilde sonuçlanmış olaylardan sonra içine düşülen durumu ifade eden cümleler. Bunlar keşke, bari (hiç değilse), hiç olmazsa vb. bağlama edatlarıyla sağlanır ve cümle, şikayet, sızlanmak, sızlanarak anlatmak, anlamları kazanır.

- Keşke o gün sinemaya götürmeseydin.
- Cüzdanımı çaldın, paraları götürdün bari kimliklerimi bıraksaydın.
- Hiç olmazsa son sınavdan iyi not alsaydın.
- Kavgadan sonra hiç değilse oradan geçmeseydin

İkincisi: Daha önceki denemelerinde olumsuz sonuçlar vermiş bir durumun tekrarlanmasından doğan yakınmalardır.

- Ona yüz kere söyle, dinlemez ki!
- Ders çalışması için her türlü ortamı sağladım, çalışmadı ki!

7) AŞAMALI DURUM BİLDİREN CÜMLELER

Bir olayın, durumun olumlu ya da olumsuz yönde giderek değiştiğini anlatan cümlelerdir.

- Kadın, her geçen gün biraz daha kötüleşiyor.
- Havalar gittikçe soğuyor.
- Bu çocuğun günden güne huyu değişiyor.
- Ülkemiz her geçen yıl biraz daha büyüyen ekonomisiyle gelecekte gelişmiş ülkeler seviyesine çıkacaktır.

8)BEĞENME - TAKDİR ETME BİLDİREN CÜMLELER

Beğenmek, takdir etmek; bir varlığı, bir davranışı yada sözü iyi ya da güzel bulmaktır. (olumlu yargılarda bulunmak)

- Anadolu'yu ondan daha iyi anlayan ve anlatan yazar yoktur.
- Bundan daha güzelini gördüm desem yalan olur.
- Bu yazar, sorunlara çözümleyici ve iyimser bir tavırla yaklaşan, değişik görüşlere açık bir insandır.
- Anlatımda günlük konuşma dilinin inceliklerinden ustaca yararlanarak kısa ve anlamca yoğun cümleler kurmaya büyük bir özen gösterir.
- Yerel dili, yerel sözcükleri kullanacağımdan derken, yadırgatıcı olmaktan kaçınır, hiçbir zaman yapaylığa düşmez.
- Roman, aradan geçen bunca yıla karşın konusuyla, üslubuyla hâlâ genç.

9)ELEŞTİRİ BİLDİREN CÜMLELER

Eleştiri; bir edebiyat ya da sanat yapıtını, bir kişiyi, bir kuruluşu her yönüyle inceleyip değerlendirmek, olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya koymaktır.

- Anlatımı iyi ama düşünceleri özgün değil.
- Öğrenci dediğin düzenli çalışır, sen hiç çalışmıyorsun.
- Özellikle genç sanatçılar, dile gereken önemi vermiyorlar.
- Öykülerin anlatımında bir kuruluk, bir tekdüzelik görülüyor.
- Halk sanata ilgi duymuyorsa bu bizim suçumuzdur. (özeleştiri)

10)İÇERİKLE İLGİLİ CÜMLELER

İçerik; bir yapıtta verilmek istenen öz, düşünce, duygu ve hayallerin bütünüdür. "Sanatçı neyi anlatıyor?" sorusunun yanıtı içeriği yani konuyu (anlatılanları) verir.

- Bu romanda, yıllar yılı yüz üstü bırakılmış olan köylü ile aydın arasındaki uçurum gösterilmek istenmiş.
- Şiirlerinde yalnızlığını, güçsüzlüğünü dile getiriyor.
- Öyle sanatçılar vardır ki onların yazdıklarını yaşamlarından ayıramazsınız.
- Bu kitapta Osmanlı - Türk müziğinin öğretimi, icra üslubu, makamları, bunların kuşaktan kuşağa aktarılma yöntemleri, Türk müziğinin belirgin nitelikleri ortaya konuyor.
- Yazarın ilk öykülerinde olduğu gibi bu öykülerinde de ada halkından, denizden, deniz insanlarından vazgeçmediği görülür.
- Kurtuluş Savaşı yıllarındaki yoksulluğun acı gerçeklerini görürsünüz bu romanda.

11)ÜSLUPLA İLGİLİ CÜMLELER

Üslup, bir yazarın ya da şairin, konuyu kendine özgü tarzda dile getirme biçimidir. Üslup, sözcüklerin seçimi cümle ya da dizelerin kuruluş biçimi, söz sanatlarının kullanılıp kullanılmaması, dilin akıcılığı ya da tekdüzeliği gibi özellikleri kapsar.

"Sanatçı nasıl anlatıyor?" sorusunun yanıtı üslubu verir.

- Yaşanılanları hiç değiştirmeden, alaysamalı bir tutumla işlemiş. okurken çok eğlendim.
- Yazar, sözcükleri seçip kullanırken onlara yeni anlamlar yüklenerek dilin olanaklarını zenginleştirmiş.
- İçtenlik, kolay ve hazırlıksız söyleyiş, halk şiirinin üstün niteliğidir.
- O, öyküsünü diyaloglarla kurar; yazı tekniğinin en belirgin özelliği diyaloglarda kendini gösterir.
- Şiirlerinde süslü, söz oyunlarına dayalı bir dil yeri ne günlük konuşma dilini tercih etmiştir.

12)TANIM CÜMLELERİ

Bir varlığı ya da kavramı onu benzerlerinden ayıran özellikleriyle belirlemeye, tanım, bu amaçla kurulan "Bu şey nedir?", "Bu kimdir?" sorularına yanıt veren cümlelere tanım cümlesi denir. Tanım cümleleri nesnel de öznel de olabilir.

- Plan, yazının derli toplu olması için görüş ve düşüncelerin ahenkle sıralanmasıdır. (nesnel tanım)
- Sanat, yaşamı yüceltme ve daha anlamlı kılma çabasıdır. (öznel tanım)
- "Uyak, dize sonlarındaki ses benzerliğidir." cümlesine "Uyak nedir?" sorusunu sorduğumuzda, dize sonlarındaki ses benzerliğidir, cevabını aldığımız için bu cümle tanım cümlesidir.
- "Öykü, olmuş ya da olması mümkün olan olayları kısaca anlatan yazı türüdür."
- "Başarı, çalışma sonucu ortaya çıkan üründür."

Bu cümlelere "Öykü nedir?", "Başarı nedir?" sorularını sorduğumuzda cevap aldığımızdan, bu cümleler tanım cümleleridir.

⇒⇒⇒**UYARI:** Olumsuz yapıli yargılar tanım cümlesi olmaz.

- Eylemi etkilemeyen sözcükler zarf değildir.
- Eğitim yapılmayan yer okul değildir.

13)ÖNERİ CÜMLESİ

Bir sorunu çözmek ya da bir konuyla ilgili eksiklikleri gidermek için sunulan teklife, öneri denir.

- "Hikâyelerinde kısa cümleler kursan iyi olur."
- "Şiirlerinde soyut öğelerdense somut öğeleri kullanmalısın."
- "Kitabı üç ana bölüm altında toplayabilirsin."

14)DEĞERLENDİRME (YORUM) CÜMLESİ

Bir eser ya da kişi hakkında belli bir bakış açısıyla olumlu veya olumsuz yönlerini göstererek bir yargıya varmaya değerlendirme denir. Değerlendirmeler genellikle öznel dir.

- "Romanlarında toplumun aksak yönlerini iğneleyici bir şekilde anlatmış." cümlesinde yazarın anlatımıyla ilgili bir yorum yapılmıştır.
- "Yunus Emre, şiirlerinde insan sevgisini yalın bir dille aktarmıştır." cümlesinde Yunus Emre'nin konuyu anlatış biçimi değerlendirilmiştir.
- "Hikâyelerindeki kişiler ve olaylar gerçek hayattan uzak." cümlesinde de, sözü edilen hikâyelerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

15)KİNAYELİ ANLATIMLI CÜMLE

Bir gerçeği ortaya koymak amacıyla sözü imalı olarak tam karşıtı gelecek biçimde kullanmaktır.

- Okulunu ne kadar çok sevdiğin yirmi gün devamsızlık yapmandan belli.
- Eşinin gözündeki morluktan onu ne kadar çok sevdiğin anlaşılıyor.

16)BETİMLEME (TASVİR) CÜMLELERİ

Betimleme cümlelerinde bir manzara, kişi ya da nesne, onları benzerlerinden ayırt eden temel nitelikleriyle anlatılır. Yani sözcüklerle resim yapılır. Böylece okuyucunun da adeta o varlıkları görmesi, hissetmesi sağlanır. Kişilerin fiziksel görünüşleri betimlenebildiği gibi ruhsal özellikleri de betimlenebilir. Betimleme cümleleri öznel de nesnel de olabilir. Betimleme cümlelerini bulmak için "Nasıl bir ortam?", "Nasıl bir insan?", "Nasıl bir varlık?" gibi sorular sormak gerekir.

- Artık bahar geldi derken birdenbire hava bozmuş; damlar, sokaklar, kırlar, karla örtülmüştü.
- Az konuşan, doğruyu söyleyen, söylediğini tartan bir adamdı.
- Söylenenleri hiç duymuyormuşçasına dalgın, düşünceli bir tavırla işini yapmayı sürdürdü.
- Güç işlerde çalışmaktan nasırlaşmış, kara kıllı ellerini çekinerek bana doğru uzattı.

17)TASARI BİLDİREN CÜMLELER

Henüz yapılmayan ancak ileride yapılmak istenen şeylerin olduğunu bildiren cümlelerdir. (Kişinin ileride gerçekleştirmeyi düşündüğü projeleri)

- Bu kitaba bir de ön söz yazmayı düşünüyorum.
- Bu kitaba ikinci baskısında on deneme sınavı ekleyeceğim.
- Bakanlığımız, kitap dağıtımını ve tanıtımını bir devlet politikası hâline getirmeyi düşünüyor.
- Bu yılın sonunda, birikimlerimizi değerlendirmek amacıyla bir arsa almayı planladık.

❖❖❖❖CÜMLE OLUŞTURMA❖❖❖❖

A)Karışık Olarak Verilen Sözcüklerle Cümle Kurma

Bu tür sorularda bir cümleyi oluşturan sözcükler karışık olarak verilir. Daha sonra bu sözcüklerle anlamlı veya kurallı bir cümle oluşturulması istenir, veya sözcüğün sırası sorulur.

⇒⇒⇒**DİKKAT:** Bu tip sorularda ilk işimiz; önce yüklemi bularak cümlemin sonuna getirmek sonra da sırasıyla öznenin bulunması ve tümleçlerin önem ve görevlerine göre cümlede uygun yerlere konmasıdır.

B) Karışık Olarak Verilen Cümle Parçacıklarının Sıraya Konması

Bu tür sorularda cümleyi oluşturan tamlamalar ya da cümlecikler karışık halde verilir. Bizden istenen bu parçacıkları anlamlı ve kurallı bir cümle durumuna getirmektir. Şıklardan hareket ederek, yargı bildiren kelime grubunu sona yerleştirip sıralama yapabiliriz.

C) Eksik Cümlemin Tamamlanması

Bu konuyla ilgili sorularda, boş bırakılan yerlerin cümlemin anlamı ve yapısına göre uygun kelimelerle tamamlanması istenmektedir. Böyle sorularda yapacağımız ilk iş, seçeneklerdeki sözcüklerin, cümledeki boşlukları en anlamlı ve kurallı şekilde tamamlanmasına dikkat etmektir. Bunun için de cümlede boş bırakılan yerlere söz dizimi kuralına uygunluk gösteren sözcükler konulmalıdır. Kelimelerin çekim durumlarına, tamlamaları parçalamamaya, kelimenin anlam özelliğine dikkat edilmelidir ki cümle en anlamlı ve kurallı bir yapı kazansın.